

Türk Basın Birliği

Tek parti döneminde, hükümet tarafından, basın üzerindeki otoriteyi arttırmak ve kontrolü sağlamak amacıyla birçok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri de 1909'dan beri yürürlükte olan Matbuat Kanunu yerine, 1931 yılındayeni bir Matbuat Kanunu yayınlanması olmuştur. Kanunda yer alan "Hükümlere muhalefet eden gazete ve dergiler en büyük mülkiye amiri tarafından kapatılır" hükmüyle, iktidara karşı yapılan her türlü muhalif yayına yasaklama getirilmiştir. Yine gazeteciler arasındaki işbirliğini sağlamak, Cumhuriyet idaresinin kültür politikalarını yaymak, gazetecilik mesleğinin ve gazetecilerin gelişim ve ilerlemesine katkı sunacak çalışmaları yürütmek amacıyla, 1933 yılında Matbuat Umum Müdürlüğü kurulmuş ve bu müdürlük tarafından, 1935 yılında, Türk Basın Kurultayı düzenlenmiştir. Cumhuriyet tarihinde, siyasetçi ile basın mensuplarının ilk kez bir araya geldiği kurultay hakkında, dönemin Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya, Bu gün işlerini bitirerek dağılan Türkiye Birinci Basın Kurultayı'nın, Türk devriminin remzi olan partimizin, Türk basınından beklediği işleri, daha üstün bir önemle başarma yolunda faydalı kararlar aldığı bildiririm şeklinde yaptığı değerlendirmeyi, CHP Genel Sekreterliğine sunmuştur.

Türk Basın Kurultayı'nda alınan önemli kararlardan biri, hükümetle, basın mensupları arasındaki ilişkiyi sağlayacak ve gazetecilik mesleğinin haklarını savunacak "zorunlu bir meslek örgütü kurulması" olmuş ve bunun için de yedi kişilik bir komisyon oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar sonrası hazırlanan 13.05.1937 tarihli Basın Birliği Kanun tasarısı, Refik Saydam tarafından aşağıdaki gerekçeyle birlikte Meclise sunulmuştur:

Basın ailesinin mesleki bir kurum halinde teşkilatlandırılması Birinci Basın Kongresinin başlıca dileğidir. Türk basın mensuplarının haklarını koruyacak, basınıımızın kültür seviyesini inkişaf ettirecek ve Hükümetle basın arasındaki memleket çalışmalarını kolaylaştırıp genişletecek böyle bir teşkilatın lüzumuna kani bulunarak "Türk Basın Birliği" kanunu yüksek katınıza sunulmuştur.

27 Haziran 1938 tarihinde, TBMM Genel Kurulu'nda yapılan görüşmeler sonrası kabul edilen kanun, 14 Temmuz 1938'de Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Meslek odası statüsünde kurulanTürk Basın Birliği, faaliyetlerine ise 10 Temmuz 1939'da başlayabilmiştir. İstanbul Matbuat Cemiyeti de yapılan tüm itirazlara rağmen, oy çokluğuyla Birliğe bağlanmıştır.

35 maddeden oluşan Türk Basın Kanunu'nun birinci maddesinde yer alan: Türkiye'de çıkan gazete ve mecmuaların sahipleriyle bunların ve Türk istihbarat ajanslarının yazı, haber, resim, fotoğraf ve tashih işlerinde ücretle, devamlı ve muntazam surette çalışarak bu işi kendine meslek edinen kimselerden olmak ve hükmi şahsiyeti haiz bulunmak üzere Türk Basın Birliği adı ile bir birlik teşkil olunmuştur hükmüyle, birliğe üye olacak gazetecilerde aranan şartlar bildirilmiştir.

İkinci maddede de birliğin kanuni üyelerinin, birlik dışında herhangi bir yerde gazetecilik yapamayacağını belirtilmiş, gazete ve dergilerin, yayına başlamasıyla birlikte sahiplerinin vedişer çalışanlarının en fazla bir ay içinde birliğe üye olmaları zorunluluğu getirilmiştir. Başvurusu kabul edilen üyelere, Dâhiliye Vekâleti tarafından basın kartı verilecekti. Bu zorunluluğa riayet etmeyenler ise birliğe kayıtlarını yaptırana kadar, mesleklerinden men edilecek ve para cezası uygulanacaktı. Yine üyeliği reddedilen kişiler, DâhiliyeVekâletine başvurup itiraz etme hakkına sahipti. DâhiliyeVekâletinin, itiraz üzerine vereceği karar ise kesindi.

Basın Birliği Kanunu'nun üçüncü maddesinde yer alan hükme göre, meslekten ayrılmış gazeteciler ile yabancı gazetelerin, Türkiye'de görev yapan Türk veya yabancı muhabirleri ve Türkiye'de çıkarılan yabancı gazetelerin çalışanları, adliye ve Merkez İdare Heyetinin kararı ile birliğe kabul edilebilirlerdi. Bunlar, seçme veya seçilme hakkına sahip değillerdi. Kongre müzakerelerinde bulunabilir, fakat oylamaya katılamazlardı.

Dördüncü maddede, Birliğin Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Trabzon olmak üzere beş bölgeye ayrıldığı ve üye olmak isteyenlerin buldukları bölgedeki odaya başvurmaları gerektiği, belirtilmiştir.

Türk Basın Birliği'nin kuruluş amacı ise kanunun beşinci maddesinde şu şekilde yer almıştır:

Birliğe dâhil Türk basın mensuplarının maddi, manevi, ferdi ve müşterek menfaatlerini müdafaa ve temin etmek, mesleğin şeref ve vekarını korumak, meslekte inzibat ve intizamı idame etmek, tesanüt duygularını kuvvetlendirmek, gazetecilik mektepleri veya meslek kursları açmak, beynelmilel meslek temasları yapmak, Türk basınını temsil etmek, matbuatı milli maksatlar uğrunda uyanık ve toplu bir halde bulundurmak, Cumhuriyetin menfaatlerine hadim kılmaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, öncelikli amacı basın mensuplarının haklarını korumak, gazetecilik mesleğinin şeref ve onuruna sahip çıkmak, gazetecilik okulları veya meslek kursları açmak, uluslararası mesleki temaslar yapmak olan Türk Basın Birliği, ilerleyen zamanlarda, elindeki yasal yetkilerden dolayı, basını, siyasal iktidarın mutlak hâkimiyeti altına alan bir organ olmaktan öteye gidememiştir. İktidar, birliğin en yetkili kurullarında, kendi üyelerini görevlendirerek, Birlik üzerinde sürekli bir egemenlik kurmuştur.

Birliğin organları, Umumi Kongre, Mıntika Kongreleri, Merkez İdare Heyeti, Mıntika İdare Heyetleri, Yüksek Haysiyet Divanı ve Mıntika Haysiyet Divanından oluşmaktadır.

Umumi Kongre, beş bölgeye ayrılan basın birliği odalarının her birinin idare heyetleri ve haysiyet divanı başkanlarından, odanın sınırları içerisinde çıkarılan siyasi gazete ve dergilerin sahipleri, başyazarları veya mesul müdürleri, merkez idare heyeti başkanı ve üyelerinden oluşmaktaydı. Matbuat Umum Müdürü ise kongrenin daimi üyesiydi. Merkez İdare Heyeti tarafından hazırlanan Basın Birliği faaliyet raporlarını müzakere etmek, Birliğin senelik hesap bilançosunu incelemek, Merkez İdare Heyeti'nin üyelerini seçmek, kanunlar çerçevesinde Basın Birliği tüzüğünü hazırlamak veya tüzükte düzenlemeler yapmak, birliğin bölge sınırlarını tespit etmek ve gerektiğinde bölge sayısını arttırmak, Umumi Kongre'nin görevleri arasındaydı. Umumi Kongre, Ankara veya Dâhiliye Vekâletinin uygun gördüğü herhangi bir şehirde, iki yılda bir toplanmaktaydı.

Mıntika Kongresi ise Basın Birliği üyelerinin katılımıyla, iki yılda bir toplanır ve kendi bölgelerindeki basınla ilgili gelişmeler hakkında görüşmelerde bulunurdu.

Birliğin bir diğer organı Merkez İdare Heyeti idi. Heyetin en önemli yetkisi, Hükümetle basın arasındaki işbirliğini düzenlemek ve bu amaçla Birliğin üyelerine direktifler vermektir. Birliğin üyelerinin ve ailelerinin korunmasını sağlayacak yardım ve tekaüt sandıkları veya müşterek sigortalar tesis etmek, mesleğin gelişmesini sağlayacak gazetecilik okulları ve meslek kursları açmak da Merkez İdare Heyeti'nin görevleri arasındaydı.

10 Temmuz 1939 tarihinde, Ankara'da yapılan Türk Basın Birliği Olağanüstü Kongresi'nde, Merkez İdare Heyeti Başkanlığı'na, iktidarın yayın organı olan Ulus Gazetesi'nin başyazarı ve milletvekili Fatih Rıfki Atay seçilmiştir. Yine gazeteci milletvekillerinden, Asım Us, Ahmet Şükrü, Abidin Daver, Sadri Ertem, İbrahim AlâettinGövsa ve Anadolu Ajansı müdürlerinden KerâmiKurbay, Heyetin diğer üyeleriydi.

Falih Rıfki Atay, Basın Birliği Kanunu'nun mecliste kabul edilmesinden bir gün sonra, gazetesi Ulus'un 28 Haziran 1938 tarihli sayısında, Basın Birliği Kanunu'nun, menfaatleri doğrultusunda hareket eden art niyetli insanların, basını, bir güç olarak kullanıp, hırslarına alet etmelerini önlemek, korumak ve gazetecilik mesleğini yükseltmek amacıyla çıkarıldığından bahsettiği şu yazıyı yayınlamıştır:

Kamutay, evvelki gün avukatlık, dün de gazetecilik mesleklerini tanzim ve tensik eden kanun lâyhalarını kabul etti. Şimdiye kadar her iki meslek, kendi kör menfaatlerinden gayri hiçbir nizam tanımayan kötü kişiler yüzünden, halk arasında iyi bir nam bırakmamıştır...

Türkiye'de gazetecilik çok eskiden teessüs etti. Her rejim, basın için, basın için bir sürü kanunlar ve tâdiller neşretti.

Fakat bunların hepsi, gazete denen müessir politika vasıtasının zararlarını önlemek isteyen hüküm ve kayıtlardan ibaret kılmıştır. Gazete denen müessir politika vasıtasını faydalandırmak, gazetecilik mesleğini korumak ve yükseltmek için ciddi bir iş yapılmamıştır...

Kamuoyu gazete ile kurulur, onunla beslenir ve onunla olgunlaşır. Fakat işte bu kadar müessir olduğu için, onu kör menfaat ve hırslarına alet edenlerin elinde de pek tehlikeli bir silah haline gelebilir. Büyük demokrasiler, onu tehlikesiz kılabilen için, asırlar geçirmişlerdir...

Milletvekili ve partinin yayın organı Ulus'un başyazarı olan Atay, doğal olarak yazısında, Basın Birliği Kanunu'nun, basını kontrol altına alma hakkını İktidara veren yönüne değinmemiştir. Hâlbuki İktidara göre, basın, tek partiye dayalı rejimin görüşlerini kamuoyuna benimsetme amacı ile hükümetin elinde ve emrinde olması gereken bir kurumdu ve bu da Basın Birliği Kanunu'nun uygulamaya konmasıyla sağlanacaktı.

Basın Birliği üyeleri arasında çıkacak şahsi veya mesleki herhangi bir anlaşmazlık ya da üyelerin, Birliğin kanun ile belirlenen amaçlarına aykırı davranışlarda bulunması gibi durumlarda, bunların tespiti ve gerekli yaptırımların uygulanması amacıyla, her bölgede bir Mıntıka Haysiyet Divanı ve Ankara'da, Yüksek Haysiyet Divanı kurulmuştur. Mıntıka Haysiyet Divanı'na arz edilen konuların, divanın yetkileri dışında olduğuna karar verilirse, konu Yüksek Haysiyet Divanı'na bırakılırdı. Heyetin başkanı, üyeler arasından seçilirdi.

Yüksek Haysiyet Divanı üyelerinin çoğunluğu da tıpkı Merkez İdare Heyeti gibi gazeteci milletvekillerinden oluşmaktaydı. 1939 yılında yapılan Türk Basın Birliği Olağanüstü Kongresinde seçilen Yüksek Haysiyet Divanı üyeleri, NafiAtuf Kansu, Necip Ali Küçüka, Necmeddin Sadak, Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Cahit Yalçın ve Halil Nihat Boztepe'dir ve bunların hepsi dönemin milletvekilleridir.

Yüksek Haysiyet Divanı'nın, üyelerini, meslekte düzeni bozduğu veya ulusal çıkarlara aykırı davrandığı gerekçesiyle, üç aya kadar meslekten men veya birlikten çıkarma yetkisi bulunmaktaydı. Yüksek Haysiyet Divanı tarafından verilen, üç aya kadar meslekten men cezasına, karşılık herhangi bir mercie itiraz etme hakkı yoktu. Birlikten çıkarılma kararı için ise Dâhiliye Vekâletine başvuruda bulunup itiraz edilebilirdi. Dâhiliye Vekâletinin vermiş olduğu karar ise kesindi. Türk Basın Birliği, bu yaptırımları hiçbir zaman, siyasi nedenlerden dolayı, uygulamaya geçirmemiş, iç ve dış politikalarından ötürü iktidarı eleştiren herhangi bir basın mensubu, Birlikten çıkarılmamış, meslekten uzaklaştırma cezası almamıştır. İktidarın, Türk Basın Birliği aracılığıyla sahip olduğu yetki ve yaptırımları kullanmamış olmasının en önemli sebebi, basını, zaten diğer yasalar ve mutlak otoritesiyle kontrol altına almış olmasıydı. Ancak Basın Birliği Kanunu'nu da bir tehdit unsuru olarak elinde bulundurmuştur.

Türk Basın Birliği, basının özgür bir şekilde kendi denetimini sağlayacak veya gazetecilerin bağımsız olarak mesleklerini yapmasına imkân sunacak bir meslek örgütü olmak yerine, hükümetin, basın ve yayın organlarını kontrol altında tutmasını sağlayacak bir kurum olarak varlığını sürdürmüştür. Özellikle, gazetecilerin basit bir sebep gösterilerek basın kartlarının iptal edilmesi, meslek hayatlarının tamamen sonlanması anlamına geliyor. Bu da gazetecileri, Türk Basın Birliği kanunu karşısında çaresiz bırakıyordu.

Türk Basın Birliği'nin, basın organlarının ve çalışanlarının hak, hukuk vb. hiçbir ihtiyacına cevap verememesi ve Türk basınının gelişmesi yönünde hiçbir katkı sunamaması üzerine, yapılan talepler doğrultusunda, 1944 yılında, Basın Birliği Kanunu'nda bazı düzenlemelere gidilmişse de o dönemin siyasi atmosferi sebebiyle, bu düzenlemeler uygulamaya konmamıştır.

1945 yılına gelindiğinde, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, Türkiye'deki tek parti rejiminde eskisine oranla bir yumuşama olmuş, bu durum karşısında da rejim karşıtı muhalif sesler yükselmeye, eleştiriler hızla artmaya başlamıştır. Bu eleştirilerden, Türk Basın Birliği de nasibini almış ve bir zamanlar, Birliğin başkanlığını yapan Zekeriya

Sertel bile,Amerikan Gazeteleri Redaktörler Kurumu (ASNA) tarafından oluşturulan Basın Özgürlüğü Komisyonu tarafından hazırlanan ve aralarında Türkiye'nin de olduğu birçok ülkeye gönderilen raporun, TBMM sunulmasından hemen bir gün sonra, Basın Birliği Kanunu'nun Anayasaya aykırı olduğuna ve derhal kaldırılması gerektiğine dair yayınlar yapmıştır.Zira Türkiye ile Amerika arasında, 23 Şubat 1945'de imzalanan yardım anlaşmasının şartları arasında, basın özgürlüğü teminatı da yer almaktaydı. Komisyonun hazırladığı raporda, basın organlarına kesinlikle sansür koymamak ve basını, milli politikaların aracı olarak kullanmamak yönünde Hükümetten güvence istenmişti.

Tıpkı Zekeriya Sertel gibi, dönemin birçok gazetecisi, Türk Basın Birliğini eleştirmiş ve Kanunun bir an önce kaldırılması hususunda, gazetelerinde yazılar yayınlamışlardır. Örneğin aynı zamanda milletvekili de olan Akşam gazetesi sahip ve başyazarı Necmeddin Sadak, ülkede, ikinci partinin kurulup kurulmamasının tartışıldığı 1945 yılında, birden fazla partinin olduğu bir memlekette “basın hürriyeti”nin ilk şart olduğunu bildirmiş, “basını güdümlü hale sokmak için harcanan gayretlerin mahsulü” olarak nitelediği Basın Birliği'nin kaldırılması gerektiğini savunmuştur.

Çok partili döneme geçişe izin verildiği dönemin hemen başında ise Peyami Sefa, Basın Birliği hakkında şunları söylemiştir:

...Basın Birliği Kanunu, bundan evvelki tek parti sisteminin kaypak, belirsiz, mesleğe yabancı ve tek taraflı siyasi temayüllerden doğmuştur.

Tek parti sistemini tarihte bıraktık. Onun bünyesinden doğan Basın Birliği de artık bir müstehasedir.

Büyük Millet Meclisi, Basın Birliği Kanunu ilga tasarısını kabul ettiği gün, basın uzviyetine musallat bir fazlalık üzerinde kronik olmuş bir apandisit ameliyatı yapılacaktır...

Tüm bu tartışmaların yaşandığı sırada, 4 Ocak 1946'da Türk Basın Genel Kongresi düzenlenmiş ve yapılan seçim sonucu, Türk Basın Birliği'nin genel başkanlığına Hüseyin Cahit Yalçın seçilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonunda, Batı'yla ilişkilerini geliştirmek isteyen İktidar,yeni bir yol haritasıoluşturmuştur. Batılılaşma ve demokratikleşme yolunda ilerleme sağlamak isteyen İktidar tarafından atılması gereken en önemli adımlardan biri,Batı'nın ısrarla üzerinde durduğu “basının hürriyetinin” sağlanması yönünde çalışmalar olmuştur. Dönemin başbakanı Şükrü Saraçoğlu, Batılı ülkelerdeki basın örgütleri hakkında incelemelerde bulunması için, Türk Basın Birliği Başkanı Hüseyin Cahit Yalçın'ı görevlendirmiştir. Yalçın, yaptığı incelemeler sonrası hazırladığı raporda,Avrupa'da,Türk Basın Birliği gibi bir örgütün bulunmadığını belirtmiş ve bu konuda derhal gerekli önlemlerin alınması gerektiğini bildirmiştir.

Yaşanan tüm bu gelişmeler sonrası, Hükümet tarafından, 29 Mayıs 1946'da,Türk Basın Birliği Kanunu'nun kaldırılması hakkındaki tasarı, gerekçesiyle birlikte TBMM'ye sunulmuştur. Basın Birliği'nin kapatılma gerekçeleri şöyle sıralanmıştır:

Türk Basın Birliği 1938 yılında yayımlanan 3511 numaralı kanunla kurulmuştur. Bu son yılların uygulamaları neticesinde, bu kanunda basın mesleğinin serbestçe inkişafı bakımından bugünkü ihtiyaçları karşılayamayacak bazı kayıtların bulunduğu görülmüş ve Cemiyetler kanununda yapılması teklif olunan değişikliğin kabulünden sonra kurulabilecek olan meslek teşekküllerinin Basın Birliği yerine kaim olabileceği anlaşılmıştır. Bu itibarla, mezkûr kurumun, meslek ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilecek serbest derneklerin kurulmasına yol açmak üzere kaldırılması faydalı sayılmıştır.

TBMM'ye sunulan Kanun tasarı, meclisin 13.06. 1946 tarihli oturumunda görüşülüp kabul edilmiş ve Resmi Gazete'nin, 18 Haziran 1946 tarihli sayısında yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ancak Türk Basın Birliği'nin kaldırılması, basının yaşadığı sorunlara çözüm olmamış, gazetecilere, yeni bir meslek kuruluşu altında teşkilatlanma zorunluluğunu getirmiştir. Bunun üzerine, 10 Haziran 1946'da Sedat Simavi, Sadun

Galip Savcı, Cihat Baban, Hayri Alpar ve Sait Keseler tarafından, Gazeteciler Cemiyeti kurulmuştur.

Osmanlı yönetiminin baskı ve otoritesi altında, büyük sınavlar ve mücadeleler veren Türk Basını, maalesef tek parti döneminde de siyasi otorite tarafından aynı muameleye maruz kalmış, çıkarılan kanunlar ve yapılan düzenlemeler karşısında, arzu ettiği özgürlüğe sahip olamamış, basın hürriyeti, yine bir slogan olarak kalmıştır. Özellikle, rejim aleyhinde yapılan propaganda ve muhalif yayınlar, basın üzerindeki sansür ve baskıyı kaçınılmaz kılmıştır. Basın mensuplarının hak ve hukukunu korumak, çalışanların meslek koşullarını iyileştirecek faaliyetlerde bulunmak, herhangi bir sorun karşısında çözüm üretmek, gazeteci yetiştirmek için okullar açmak ve İktidar ile basın mensupları arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulan Türk Basın Birliği, Hükümetin, basını kontrol altında tutmasından ve bir tehdit unsuru olarak varlığını sürdürmesinden öteye gidememiştir.

Özellikle 1938-1946 yılları arasında, basın üzerindeki baskılar giderek artmış, yayınlanacak her türlü haber ve yazı, hükümetin kontrolünden geçmeden, gazete sayfalarında yer alamamıştır. Basın Birliği Kanunu'nda yer alan mesleği yapabilmek için sahip olunması gereken basın kartlarının, Birlik tarafından iptal edilmesiyle meslekten atılacaklarını bilen gazeteciler, yaşanan her türlü baskıya sessiz kalmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve İktidarın, siyasi politikalarında değişikliğe gidip, Batı ile ilişkilerini düzeltme ve geliştirme çabası içinde olması, birçok konuda olduğu gibi basın üzerinde de bir yumuşama dönemine girilmesini sağlamıştır. Hükümet, Amerika ve Birleşmiş Milletlerin, basın özgürlüğü dayatması sonrasında, basın üzerindeki otoriter tutumunu azaltma yoluna gitmiştir. Böylece, özellikle Basın Birliği Kanunu'ndan büyük rahatsızlık duyan basın mensupları, seslerini yükseltmeye başlamış, hazırlanmasında ve kabul edilmesinde katkısı olan gazeteciler bile, Kanun'un Anayasaya aykırı olduğunu savunarak, bir an önce kaldırılmasını istemişlerdir. Hükümet, Basın Birliği hakkında yapılan tüm bu eleştiriler üzerine, yapılan önerileri de dikkate alarak, yine bir kanunla, Türk Basın Birliği'nin faaliyetlerine son vermiştir.

Handan HAYKIR

Kaynakça

Basın ve Yayınla İlgili Kanun, Kararname, Nizamname, Talimatname ve Tamimler, Başvekâlet Basımevi Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1944.

DEMİR, Vedat; "Basın Tarihimizde Kanunla Kurulan Bir Mecburi Meslek Kuruluşu Türk Basın Birliği, Kuruluşu, Faaliyetleri ve Kapanışındaki Nedenler", **Marmara İletişim Dergisi**, S 8, İstanbul, Ekim 1994, s. 231-247.

DOĞANER, Yasemin; "Modern Türkiye'de Basın/Medya (1923-2019)", **Modern Türkiye Tarihi**, Ahmet Şimşek (Ed.), Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2019, s. 341-364.

ER, Turgut, **Türkiye'de Basın Yayın ve Tanıtma**, Ümit Yayıncılık, Ankara, Eylül 2003.

EVSAL, Vedii; **Gazeteciler Cemiyeti ve 40 Yıl**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Eylül 1987.

GEVGİLİLİ, Ali; "Türkiye Basını" **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C 1, İletişim Yayınları, İstanbul, Eylül 1983, s. 202-228.

GÜVENİR, O. Murat; **2. Dünya Savaşında Türk Basını**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1991.

İSKİT, Server R., **Türkiye'de Matbuat Rejimleri**, Ankara, Temmuz 1938.

İSKİT, Server R., **Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış**, Devlet Basımevi, İstanbul, 1939.

KOLOĞLU, Orhan; **Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, Pozitif Yayınları, İstanbul, Ağustos 2006.

SALİMOĞLU Meltem, “Birinci Basın Kurultayı”, **Atatürk Ansiklopedisi**, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr>.

TAMER, Erdoğan vd., **Birinci Basın Kongresi (25 Mayıs 1935)**, Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara 1935.

TOKMAKIOĞLU, Erdoğan, **Türk Basın Tarihi**, İsim Yayınları, Ankara, Mart 2011.

TOPUZ, Hıfzı, **Başlangıcından Bugüne Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.

TOPUZ, Hıfzı, **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, Kasım 2003.

TUĞLACI, Pars, **Çağdaş Türkiye**, C 3, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990.

ÜSTÜN, Hasan, “Türk Basın Birliği: Islah Girişimi ve Kapatılması (1944-1946)”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S 50, Ankara, Bahar 2020, s. 28-45.

ÜSTÜN, Hasan, “Türk Basın Birliği’nin 1939-1946 Arasında Gazetecilerin Çalışma İlişkilerini Kurumlaştırma Girişimleri ve Günümüze Bıraktığı Miras”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, C II, S 45, İstanbul 2013, s. 149-170.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turk-basin-birligi/?pdf=5448> adresinden erişilmiştir